

Chó Và Người

Trần Thị Diệu Tâm

Không hiểu tại sao người ta gọi con vật ấy là chó. Cái tên này không gây nên một ấn tượng đẹp theo nghĩa đen lẫn nghĩa bóng, nhất là đối với tôi, một người không mấy ưa loài động vật này. Lý do, có lẽ từ một kỷ niệm thuở mới lớn.

Hôm ấy tôi mặc chiếc áo dài mới may. Chiếc áo màu xanh ngọc bích, thứ hàng mới có trên cửa hàng tơ lụa, mẹ tôi nói với tôi, mua cho nó để may mặc Tết. Nhưng chờ đến Tết thì lâu quá, (với thời gian chờ đợi dài gấp mấy lần thời gian bình thường) tôi phụng phịu đi may liền mặc liền, cũng chiều nó thôi. Chiếc áo ấy mãi đến ngày hôm nay, ngồi viết những dòng chữ này, tôi vẫn còn nhớ rõ như đang nhìn thấy trước mắt, chiếc áo hiện ra cùng với cảm giác được mượt mà. Màu xanh tuyệt đẹp, tưởng chừng đó là màu xanh của một khối ngọc non vừa được mang ra ánh sáng từ một hang động nào trên cõi thiên tiên. Khi tôi uớm thử vào người, chiếc quần trắng mới, chiếc áo lót mới làm nổi bật màu xanh vời vọi. Mẹ tôi, nhìn tôi sững sờ ngạc nhiên thấy tôi bỗng lớn hẳn lên. Đã nói, nó dậy thì trông xinh ra. Mẹ ngơ ngợ nhìn vào ngực tôi, đôi vú nhỏ bắt đầu nhú lên như hai quả cau non. Mẹ nói nhỏ với dì, chắc vài bữa cũng phải mua cho nó cái xú chiên, áo lót mỏng không đủ che nổi. Mẹ lại bảo, khi nào đi chơi mới được mặc áo này, áo đắt tiền không phải lúc nào cũng mặc được. Đạo ấy, mẹ bắt đầu mua bán làm ăn phát tài, cái đẹp mẹ cũng mua cho con gái đầu.

Tôi ấy, tôi xếp bộ áo quần mới, chiếc áo dài mới đặt dưới gối ngủ cho êm, cho thấy ấm áp, và được mơ giấc mơ có hoa có bướm, có bà tiên đến dẫn đi chơi.

Không biết có phải với sự xúc động với áo dài đẹp, hay vì một lý do sinh lý của cơ thể, sáng hôm sau, tôi thấy máu thấm ướt cả quần, chảy ra chiếu. Hoảng sợ, ngẫm nghĩ không biết nguyên nhân nào. Không ngờ sau khi mình may mắn có áo đẹp, lại phải chịu một cục hình như thế. Ông Trời khó khăn chi lạ. Thấy tôi nằm dài mãi trên giường, hỏi tại sao không dậy đi học, tôi nói, cháu bị thương nặng lắm. Bị khi nào? Hồi đêm đó đi, máu chảy nhiều quá, chắc cháu phải vô nhà thương. Dì tôi Dì à lên một tiếng, mi lớn rồi đó, không phải bị thương. Dì mau mắn đưa một miếng vải trắng mỏng xếp nhiều lớp (bây giờ làm gì có các loại bông băng) nai nịt gọn gàng cho tôi, nói tôi nằm nghỉ, bữa nay khỏi phải đi học, dì đến trường xin phép cho. Đầu óc tôi rối bời loạn xạ, tôi đưa tay ấn vào bụng, hình như có cục gì trong đó đang vỡ ra, bụng căng, hai quả cau cũng căng. Đi không dám đi, ngồi không dám ngồi, nên chỉ có việc nằm là đỡ sợ đỡ lo. Vì khi bước đi, máu lại ra nhiều hơn. Nếu chảy mãi như thế này, có lẽ tôi sẽ chết mất, áo dài đẹp thế kia chưa có dịp mặc. Nước mắt tôi ứa ra.

Mẹ tôi nói, nó có sớm quá, mới mười ba, thường thì mười lăm, có sớm thì khổ sớm. Câu này cứ ám ảnh tôi mãi về sau. Tại sao mình khổ sớm. Sau này tôi diễn nghĩa thêm, như là biết sớm thì khổ sớm, yêu sớm thì khổ sớm, hay biết nhiều khổ nhiều. Những ngày bị bệnh, trời mưa dai dẳng, buồn muốn chết. Tôi nghỉ học cả một tuần lễ, chờ hết. Mẹ dặn dì, không được ăn me chua, không được ăn ổi xanh, không được ăn chùm ruột chấm muối ớt. Chao ơi, nhớ mà thèm, nhưng khoái lắm, vì biết mình bệnh thật, không cần giả bộ đau bụng như những lần trước trốn học.

Sáng hôm ấy, tôi nhớ trời đẹp lắm, gần Tết rồi. Khi thấy cây mai trước sân nở ra những chùm hoa vàng đầu tiên, tôi đánh liều quyết định mặc áo dài xanh mới. Giữa sự hiện diện của chùm hoa mới nở và sự mộng mơ tuổi mới lớn, hình như có ai thúc đẩy mình hành động quyết định một điều mà lý trí không thể kiểm soát được. Vì nếu không liều lĩnh quyết định, e rằng mình không thể lớn lên làm người.

Tôi nói bữa nay con phải đến trường ăn tất niên. Tiệc tất niên cũng như tiệc Tết, nên cần phải mặc áo quần mới, đó là lẽ đương nhiên. Tắm rửa sạch sẽ xong, tôi mặc nguyên bộ đồ mới. Nhìn thấy mình trong gương tươi tắn, bỗng nhiên nhớ chuyện máu chảy, thấy ớn lạnh quá. Dì nói máu sẽ ra một tháng một lần, may chưa tới một tháng, mau mau mặc đẹp đi chơi, kéo rồi lại khổ sớm.

Hôm ấy, tôi không đạp xe đạp, vì mặc áo quần đẹp thế kia phải đi bộ thông thả cho ra dáng thiếu nữ con nhà khuê các. Chẳng thể mà mấy người đẹp lừng danh xứ này đều luôn luôn đi bộ đến trường, đi qua cầu Trường Tiền gió bay tà áo thì phải biết, đẹp mê hồn đi chứ.

Tôi ghé qua nhà Tổ.

Vừa vào đến cổng nhà, con chó lớn bỗng dưng hôm nay nó nhào ra, ngoạm ngay vạt áo dài bích ngọc của tôi, kéo rách toạc. Tổ chạy ra ôm con chó đuổi nó ra sau nhà. Tôi hoảng sợ nhìn vạt áo, ghen ngào.

Tổ phân bua, hôm nay bạn mặc áo đẹp quá nên nó tưởng người lạ đó, mọi lần nó đâu có dữ tợn như vậy. Nói xong Tổ lấy chiếc kim băng ghim tà áo phía bên hông. Tôi không nói được nên lời, im lặng, không thèm nhìn Tổ, trở về nhà không đến trường nữa. Để nguyên bộ áo quần mới, tôi nằm dài ra giường tằm tức khóc. Tôi thề từ nay không thèm đến nhà nó, thề không chơi với nó và không nhìn mặt nó. Con Tổ, chủ của con chó hung dữ độc ác kia. Tổ có nhiều tính không được bạn bè ưa cũng phải, con nhà giàu kín cổng cao tường. Mẹ nó thường cho lối xóm vay nợ ăn lời cắt cổ, tiền của nhiều nên phải nuôi chó dữ. Nó còn hay mượn bài vở của mình chép lại. Tổ bỗng hiện

nguyên hình một cô bạn nhiều nét xấu. Làm sao nói với mẹ, với dì. Thế nào họ cũng nói con ni lanh chanh như hành không muối, vào nhà ấy làm chi.

Sở dĩ tôi ghé qua nhà Tổ vì nó căn dặn, khi nào đi bộ ghé qua rú mình đi với nghe. Nó có chiếc răng khềnh duyên dáng, và hơn thế nữa, ngôi nhà của nó đẹp lắm, đẹp nhất xóm, tọa lạc giữa một khu vườn cây xanh mát, hai bên lối đi có trồng cả hoa hồng. Đi vào một ngôi nhà sang như thế mình cũng thấy dễ chịu, nhất là khi mặc chiếc áo dài mới như thế này. Người ta thường nói, chọn bạn mà chơi. Bạn sang thì mình cũng sang theo, bạn đẹp thì mình cũng đẹp theo. Các chị lớn mấy lớp trên thường chơi với đám bạn đẹp nên nổi tiếng, nên lòng danh. Sau khi bị chó cắn, tôi hứa từ nay chừa cái tật chọn bạn như vậy. Con Hường gần nhà, thích lân la với tôi nhưng nào tôi có màng để ý. Nhà nó vách gỗ vách ván, chẳng vườn tược hoa trái, buồn chết. Nhưng nó không hề có chó dữ, khi mẹ nó nấu chè đậu ván, nó mời tôi sang ăn, nhưng tôi lắc đầu bận học bài. Tôi đâm ra ân hận đủ thứ.

Nhìn chiếc áo mới, ôm vào lòng, như ôm một nỗi ngậm ngùi khôn nguôi. Tôi nhanh chóng nghĩ ra được cách che dấu, ngày Tết chắc chắn sẽ lạnh, tôi có dịp mặc áo len bên ngoài áo dài mới, chẳng ai thấy được đường rách, mẹ không biết.

Nhưng chiếc áo rách rồi, tay ai tài giỏi vá lành lại đây, buồn không tả. Rách, không thể lành, không thể hàn gắn như xưa. Cái áo mới sẽ được khâu vá lại, nếu khéo che đây, có khi không ai thấy, nhưng thực chất nó đã trở thành một chiếc áo cũ rách. Tôi bản thân ngăn ngại về những điều lạ lùng xảy ra. Tuổi mười ba, cùng với một sinh lực chóm nở dậy thì đầy mộng mơ, tôi đã biết ngậm ngùi thất vọng một điều không may xảy đến cho mình. Vừa mới hân hoan hãnh diện mặc tấm áo dài mới, bỗng chốc con chó dữ xé toan vạt áo. Tôi choáng váng suốt cả mấy ngày liên tiếp vì biến cố này. Đúng như mẹ nói, có sớm khổ sớm. Tôi thấy khổ vì biết cảm nhận cái vô lực, cái không bình thường vừa xảy ra.

Từ dạo ấy, con chó gây nên một ấn tượng không mấy đẹp với tôi. Nhà ai có nuôi chó, tôi tránh xa, quen biết mấy tôi cũng không muốn vào.

- o O o -

Lúc qua ở bên Tây, thỉnh thoảng về thăm mẹ ở tỉnh xa. Mẹ nuôi chó. Thấy mẹ cưng quý chó, tôi cũng phải nể nang nó ra mặt. Tôi mạnh dạn đưa tay vuốt ve đầu nó nói vài ba câu xã giao cho ra vẻ có tính (để làm vui lòng mẹ). Nhưng tôi nói tiếng Việt nó chẳng hiểu gì cứ sủa gâu gâu. Mẹ bảo phải nói tiếng Tây. Tôi chột dạ, lỡ nói không đúng văn phạm, chắc nó chẳng hiểu.

Trong phòng khách, con chó được ngồi một vị trí ưu tiên nhất, đó là chiếc ghế bọc nệm gần mẹ tôi. Trong phòng ăn, nó cũng chiếm một vị trí gần bà chủ nhà. Thức ăn của nó được nấu riêng, không phải là thứ dư thừa. Mẹ tôi gọi nó là Bu (viết theo chữ Pháp là Bou). Cái tên dễ gọi không lỗi thời như Jean Louis David, hay Jonathan.

Tối ngủ, mẹ nói Bu qua ngủ với mẹ, còn phòng nó để dành cho tôi. Đó một căn phòng có giường rộng dành cho khách, nhưng không có khách thì Bu chiếm ngự. Căn phòng có mùi đặc biệt, dù thay áo gối ra giường khác sạch sẽ thơm mát, tôi vẫn ngửi được cái mùi kỳ lạ từ khi bước vào phòng. Đó chính là mùi của con Bu, nó khác với mùi của con người. Suốt cả một đêm tôi không thể nhắm mắt ngủ vì cái mùi này.

Cuộc đời mẹ, từ những ngày ấu thơ, lớn lên lấy chồng cho đến nay, trải biết bao thăng trầm. Tôi ít dịp được ở gần mẹ, sau năm mười ba tuổi, mẹ đã đi buôn bán xa rồi. Tôi vào học nội trú trường bà sơ, kỷ luật nghiêm nhặt. Cuộc chiến tranh Việt Pháp đã làm rách nát mọi gia đình, trong đó có tôi. Cha tôi đi kháng chiến chống Pháp, mẹ ở nhà buôn bán tần tảo với người Pháp (đôi khi lo tiếp tế cho cha tôi ở mặt khu). Nhờ có học tiếng Pháp, mẹ làm ăn phát đạt. Mấy tấm hình của mẹ chụp ngày xưa, thấy mẹ rất đẹp. Có lẽ nhờ ở những ưu điểm ấy mà mẹ tôi sớm chịu những oan trái cuộc đời. Tôi luôn ám ảnh, cho rằng một con người có ưu điểm, hay có may mắn hơn người khác thì phải bị thua thiệt ở mặt nào đó. Tôi nhớ có lần gặp một bác lớn tuổi cho biết rằng mẹ cháu xưa kia đẹp lắm. Tôi thật xúc động, chỉ muốn ôm bác nói vạn lời cảm ơn. Tôi là một đứa con như muôn vạn đứa con khác, luôn mong muốn nghĩ rằng mẹ của mình là người đàn bà hơn người. Mẹ đẹp hơn người, giỏi hơn người, thông minh hơn người, nhưng, mẹ khổ hơn người. Nghĩ vô lực thật.

Mỗi khi gặp có tôi bên cạnh, mẹ kể chuyện đời xưa, những chuyện buồn khổ ám ảnh mẹ không nguôi. Tôi an ủi, mẹ ơi đừng nhắc những chuyện buồn nữa, sao mẹ không nhớ những chuyện vui. Mẹ lắc đầu, mẹ chẳng biết cái chi vui mà kể. Thuở nhỏ năm lên mười tôi thuộc thơ TTKH, vì mẹ hay ngâm nga. Mẹ cũng ngâm lại bài thơ của cha tôi làm tặng mẹ khi hai người mới thương nhau, ngâm xong mẹ nói thương vậy mà cũng bỏ đi.

Đang lan man nghĩ ngợi, nửa đêm, con Bu bỗng chạy qua phòng tôi, có lẽ muốn chiếm lại giường ngủ. Nó nhảy phóc lên giường. Tôi khiếp vía ngồi ngay dậy bật đèn sáng. Nó nhả vào cạnh tôi một khúc xương ống trắng hếu, lại gầm gừ nhìn tôi. Con này thật quá quắt, nó muốn đuổi mình đây.

Sáng mai tôi đáp xe lửa về Paris sớm, vì giận con Bu quá. Mẹ tôi hỏi sao không ở lại thêm. Tôi buột miệng ngủ với chó hơi quá chịu không được. Câu trả lời rất đúng sự thật, nhưng làm phần nộ mẹ. Mẹ giận dữ nói tao nhờ nó mà sống được đến ngày hôm nay, con cái có đứa nào chịu ở với tao, mi chê nó hơi tức chê tao hôi. Tôi ân hận lỗi lời. Tôi chào mẹ ra về, con Bu thấy thế, vì cũng không mấy ưa tôi, đứng cửa sủa gấu gấu lên. Đáng lẽ ra tôi phải vung tay nói muôn ngàn lời cảm tạ với Bu, rằng em đã thay mặt chị ở với mẹ, yêu thương mẹ, em đã giúp thêm nghị lực cho mẹ sống với đời này, chị biết em là con người hóa kiếp chó, em nhiều tình cảm đối với mẹ, mẹ bảo gì em cũng

vâng lời, không hề tỏ ý kiêu trái lời mẹ, em là đứa con ngoan ngoãn nên được mẹ thương yêu nhất nhà. Tôi thầm thì nói với Bu khi ngồi trên chuyến xe lửa tốc hành trở về. Ừ! Ừ nhỉ, tôi sẽ viết cho nó bức thư dài tạ lỗi. Nhưng về đến nhà, công việc dồn dập trước mắt, tôi lẫn vào cuộc sống mới mẻ và quên bức thư tha thiết dự tính viết cho Bu.

Mẹ tôi giam giữ quá nhiều cay đắng trong lòng, chỉ cần một vết nứt nhỏ, niềm đau nổi khổ ấy chợt vỡ ra, tuôn ào ạt. Mẹ viết cho tôi một bức thư dài nói về con chó của mẹ. Mẹ ca tụng nó như một đứa con nuôi hiểu thảo nhiều tình cảm, và kết luận nó là con chó nhưng tốt hơn con người.

Những chuyến về thăm Việt Nam, mẹ đem Bu đi theo, mua cho nó một chỗ ngồi trên máy may. Mẹ không thể sống xa Bu. Bu là điểm tựa tinh thần, là sự an ủi, là sự ve vuốt cho nỗi cô liêu hoang vắng đời mẹ. Mẹ quyết định về sống lại ở Việt Nam, vì theo mẹ, xứ Tây này ích ý quá, sống không nổi.

Năm vừa qua, vào nửa đêm, tôi bị đánh thức dậy vì cú điện thoại gọi từ Sài Gòn cho biết mẹ đã chết rồi.

Khi người mẹ của mình chết đi, mình như thế nào nhỉ? Muôn ngàn mũi kim châm chích vào thịt da mình, muôn ngàn tấn ân hận đè lên trái tim mình. Vé máy bay mua không kịp, tôi về trễ, không kịp giã từ mẹ, không kịp đưa mẹ vào lò thiêu xác. Không kịp gì cả. Nếu tôi suy nghĩ kịp, nếu tôi hành động kịp, cuộc đời tôi bớt tiếc nuối nhiều chuyện.

Hôm tắm liệm mẹ ở Sài Gòn, dì tôi nói con Bu chạy vô chạy ra tru lên thảm thiết, người ta phải cột cho nó vành khăn trắng trên đầu. Nhìn tấm ảnh mẹ để trên quan tài bên cạnh vòng hoa phong lan màu tím, mẹ cười tươi dịu dàng. Mẹ đẹp quá. Mẹ vui lòng được chết trên quê hương mình sau nửa đời xa cách.

Dì tôi nói chị mất thế mà yên. Sống khổ, nên chết là yên, là hạnh phúc. Chỉ có chết, mẹ mới được bình an. Tôi ôm bình tro mẹ trong tay nước mắt chảy dài, tự hỏi tại sao lúc mẹ còn sống, tôi không hề một lần nào ôm mẹ trong tay. Tôi xa cách mẹ và mẹ xa cách tôi. Mới đó mẹ chết rồi. Tôi ngỡ ngàng lắm lắm. Đất vẫn quay, trời vẫn có ngày có đêm, xe vẫn bóp còi inh ỏi trên đường phố Sài Gòn, chỉ có mẹ là chết.

Tôi không bao giờ gặp mẹ trên cuộc đời này nữa.

Hôm tôi về đến nhà Sài Gòn, con Bu chạy ra nhìn tôi, đôi mắt đen láy chăm chú nhận diện quen biết, vẫy đuôi mừng rỡ. Cả nhà ngạc nhiên, tôi cũng ngạc nhiên, sao nó còn nhớ tới mình. Bu nhớ chứ, nó nhớ tôi là con của mẹ, người đã sống cùng với nó như hình với bóng. Mẹ tôi bỏ nó ra đi mãi mãi không về. Mấy ngày sau khi mẹ mất, nó bỏ ăn nằm ủ rũ trong góc nhà. Khi tôi về, bỗng dưng nó quẩn quít bên cạnh tôi. Tôi ngồi đâu, Bu cũng lần quẩn theo ngồi bên cạnh. Ai bảo gì cũng mặc, chỉ có tôi bảo nó mới nghe lời. Các dì bảo con chó khôn thật, vì tôi giống mẹ. Máu huyết tôi là máu huyết mẹ, Bu hiểu điều ấy hơn ai hết, và trong thâm tâm nó, hy vọng rằng tôi sẽ nuôi nấng nó thay mẹ tôi (có thể nó quên chuyện đã từng dọa nạt tôi trong đêm khuya).

Buổi tối, không ngủ được, vào nửa đêm, tôi bật đèn ngồi dậy. Bu nằm dưới chân giường đưa đôi mắt đen buồn thẳm nhìn tôi. Đôi mắt nó ướt như vừa mới khóc. Tôi không ngủ, nó cũng không, cả hai chúng tôi đều nhớ mẹ. Tôi đưa tay vuốt đầu Bu, nó dụi đầu vào tay ư ử ra chiều cảm động. Bu thè lưỡi liếm vào chân tôi, cử chỉ Bu thường làm với mẹ, chiếc lưỡi mềm mại của Bu thật triu mến. Tôi thương mẹ quá, tôi thấu hiểu tại sao Bu chiếm được tình thương của mẹ. Có khi nào tôi ôm chân mẹ như thế chưa. Bu đã hôn lấy bàn chân gầy ốm tận nguyên của mẹ mỗi ngày, mỗi đêm khi mẹ mất ngủ. Tôi đau đớn ân hận.

Tôi bảo nó lên giường nằm bên cạnh. Mẹ nói đúng, Bu xứng đáng hơn tôi. Có lẽ mẹ tôi ở nơi nào đấy, đang mỉm cười với con gái, biết tôi thương yêu Bu như mẹ đã thương yêu nó. Điều này chắc chắn mẹ vui lòng lắm.

Khi đến tòa lãnh sự Pháp để lo giấy tờ khai tử cho mẹ, tôi bị làm khó dễ ở cổng gác với nhân viên Việt Nam, lý do hôm nay đông khách, để lần khác. Tôi xin trực tiếp nói chuyện với nhân viên sứ quán người Pháp, chẳng đợi được, họ cho tôi vào. Trong văn phòng dịch vụ, không thấy có bóng khách nào ngồi chờ. Anh Tây trẻ ra bắt tay chào mời ngồi đằng hoàng. Chị đầm lo giấy tờ, nhanh chóng đưa giấy xin ký tên vào tờ khai. Chị đầm nói, mấy bà lớn tuổi về đây ở đều bị chết sớm, không khí ở đây rất độc vì dơ bẩn. Trong cử chỉ nói năng của tây đầm ở tòa lãnh sự, họ xem tôi là người đồng hương. Tôi cũng nhận thấy có điều thân ái giữa họ và tôi, điều này tôi khó tìm ra được ngay, khi tiếp xúc với đồng bào trên cổ hương mình. Một cảm giác nhói đau trong trái tim, tôi tự hỏi nơi nào là quê hương thực của mình, Pháp hay Việt Nam? Tôi nhìn xung quanh tòa nhà lãnh sự, không khí thoáng mát hơn ngày ấy, ngày mà gia đình tôi lo lắng khép nép e dè hồi hộp vào làm giấy tờ xin đi ra khỏi xứ sở này. Ngày ấy, tôi người Việt Nam. Hôm nay, tôi vào đây với thái độ ung dung của một công dân Pháp, được đối xử lịch sự thân tình. Tôi là người gì, Pháp hay Việt? Lúc ở Tây, tôi sống giữa những kẻ khác chủng tộc. Về Việt Nam, tôi thấy mình không hẳn là người Việt. Đó là sự mâu thuẫn rắc rối khá đau lòng.

Tôi sắp sửa trở về Pháp, thấy tôi lảng xảng dọn dẹp áo quần hình ảnh mẹ vào vali, Bu như cảm thấy một điều gì đó, nó quẩn vào chân tôi không rời. Tôi ở nhà bếp nó chạy xuống bếp, tôi lên nhà trên nó chạy lên theo sau bám sát, thỉnh thoảng Bu ngẩn đầu nhìn tôi thắc mắc. Đôi mắt Bu lạ lùng, đôi mắt đen tuyền long lanh và thẳm đậm dịu dàng, đẹp hơn cả mắt người. Mẹ ơi, bây giờ con mới hiểu tại sao mẹ yêu quý Bu đến thế. Tôi lặng người nhìn đôi mắt tha thiết. Ngày mai tôi đi, không thể đem nó theo cùng, tôi không thể cuơ mang nó như mẹ tôi. Phải để Bu lại đây thôi. Càng đến giờ ra đi, tôi càng lưu luyến nó, thứ tình cảm ủy mị này tôi chưa hề trải qua với người, nhưng với con động vật này, tôi biết mình cũng yêu đuối quá. Tôi tránh những cử chỉ vuốt ve, sợ làm nặng thêm cho nó, cho tôi, nỗi chia lìa. Bu là tình thương của mẹ, tôi thương nó chính là thương mẹ. Điều này tôi mới vừa nhận biết, tôi trả hiếu mẹ tôi quá muộn màng. Không kịp.

Tôi và dì đang bàn tính chuyện nuôi nấng Bu. Dì tôi năm nay cũng già yếu, trí óc lẫn thần quên trước quên sau. Dì nói con Bu quen ăn sượng rồi, ở với dì ăn cực không biết nó có chịu được không. Mẹ sáng nào cũng cho nó bánh mì quét bơ, bơ nhiều ăn, bơ ít chê, nó thích ăn thịt bò chứ không ăn thịt heo, phải đi mua xương phở cho nó nhai. Tôi nói tập cho quen có gì ăn nấy, mẹ mất rồi, phải biết thân biết phận chứ. Tuy nói vậy, tôi không tránh khỏi xót xa.

Buổi sáng lên phi trường, để tránh sự đau lòng của Bu, tôi nhờ người nhà đem hành lý ra xe trước, trong lúc Bu ăn điểm tâm sau bếp, tôi lẹ làng lên ra xe. Khi xe rồ máy, tôi nghe thấy tiếng sửa inh ỏi trong nhà, tiếng sửa tru lên gào thét. Xé lòng.

Xe ngang qua ngôi nhà thờ có tro tàn của mẹ, nước mắt tôi chảy dài. Có một sinh linh bị hai lần tuyệt vọng, con Bu, một lần mẹ bỏ nó, một lần nữa tôi bỏ nó. Mẹ ra đi không bao giờ trở lại, còn tôi biết bao giờ trở lại xứ sở này, và lúc bấy giờ Bu còn sống chăng.

Mẹ tôi, một người đàn bà cu r mang tất cả sự khốn cùng rách nát của chiến tranh, cu r mang gánh nặng nỗi nhục nhằn của một kiếp người. Nỗi cô đơn lạnh lẽo xứ người làm mẹ xác xơ, co quắp trước một thói đời ích kỷ, mẹ mất hết hy vọng. Mẹ hoang phế trong đời sống này. Mất quá khứ, mất hiện tại, vô vọng với người thân. Mẹ xa lánh mọi người, chỉ trừ nó, con chó.